

מדיניות הפיגועים של חמא"ס מה"התנתקות" ועד "עופרת יצוקה

מדיניות הפיגועים של חמא"ס החל מה"התנתקות", ועבור בתהליך ההשתלטות על הרצועה, התאפיינה בהסלמה, שהגיעה לשיאה בדצמבר 2008. זאת, למרות שלאורך השנים היו גם מספר תקופות של רגיעה יחסית, בשל ריסונים עצמיים – רובם חלקיים וטקטיים – בהם נקטה התנועה.

להלן סקירת מדיניות הפיגועים של חמא"ס בתקופות השונות:

בעקבות ניצחון חמא"ס בבחירות הפרלמנטריות ברשות הפלסטינית

לאחר זכייתה בבחירות ל"מועצה מחוקקת" ברשות הפלסטינית (ינואר 2006) בלט עניינה של חמא"ס לרסן את מדיניות הפיגועים שלה. ברקע לריסון זה:

- בהיבט הפוליטי - רצונה של חמא"ס לבסס תחילה את שלטונה, ובכלל זאת הקמת ממשלה בראשותה, וכן עניינה להגביר את השפעתה על כלל הציבור הפלסטיני. בתקופה זו נאלצה חמא"ס להתחשב גם בגורמי הכוח האחרים ובראשם הרשות הפלסטינית ומנגנוניה הביטחוניים.
- בהיבט הצבאי – הזרוע הצבאית של חמא"ס פעלה לקידום "בניין הכוח", הן כדי לשפר עמדות לקראת עימות עתידי עם ישראל, והן בחתירה להבטיח את שליטתה הביטחונית והצבאית בתוך הרצועה, מול מנגנוני הרשות הפלסטינית.

לצד זאת, במספר הזדמנויות הסירה חמא"ס את הריסונים על פעילות הטרור שלה, וביצעה פיגועים, שעיקרם ירי תלול-מסלול לעבר ישראל. פיגועים אלה תורצו תמיד כפעולות נקמה ותגובה נגד "הפרות" הרגיעה מצד ישראל, ובגין פגיעה בנפש בפלסטינים.

בפועל, ברקע לביצוע פיגועים אלה ניצבו שיקולים פנים-פלסטיניים, שעיקרם הסתת לחצים פוליטיים וציבוריים מעל חמא"ס לכיוון ישראל. זאת, בין היתר בעקבות:

- המאבק הפנימי בין חמא"ס לפת"ח ברצועה, שבא לידי ביטוי ברצף התנגשויות אלימות ברצועה בין פת"ח ומנגנוני הביטחון שבשליטתה לבין חמא"ס (מסוף מאי ועד מאי 2007).

- לחצים בתוך חמא"ס ומצד גורמי טרור אחרים שלא להפסיק את ה"ג'יהאד" והמאבק המזוין.

- אי-שביעות רצון בציבור הפלסטיני נוכח המצב הכלכלי-חברתי וביטחוני, ובעקבות האשמת חמא"ס במותם של אזרחים פלסטינים.

- רצון של חמא"ס לכרסם בהבנות (הלא רשמיות) שהיוו בסיס ל"מאזן ההרתעה" שקיימה ישראל מולה. כך, בראייתה, הפיגועים נועדו לאפשר לה לשמר את המאבק המזוין ובו בזמן להרתיע את ישראל מנקיטת צעדים בתגובה לכך.

כפועל יוצא ממדיניותה של חמא"ס – היא הובילה במהלך יוני 2006, באוקטובר-נובמבר 2006 ובמאי 2007 סבבי פיגועים שביטוייהם העיקריים היו:

- ירי רקטות נרחב – שמבחינת חמא"ס היווה מחיר שביקשה לגבות מישראל על עצם הפעילות הישראלית לסיכול פיגועים שיצאו משטח הרצועה, ואשר בראייתה, הוצגו כהפרת הפסקת האש והסטטוס-קוו הקיים.

- קידום ביצוע פיגועים בישראל ובגבול עמה, במאפייני חדירה דרך מנהרות (ו/או לצורך הנחת מטענים), בהם בלט פיגוע החדירה לתחומי ישראל באמצעות מנהרה וחטיפת החייל גלעד שליט לרצועה, ביוני 2006.

- מאמצים אינטנסיביים לקדם פיגועים בישראל דרך סיני ("ציר ה-ח"). במהלך 2007 נרשמו כ-3 ניסיונות בממוצע לחודש בתווך זה. בינואר 2007 מאמצים אלה הניבו לראשונה פיגוע התאבדות בתחומי ישראל (אילת, 3 הרוגים ישראלים).

לאחר ההשתלטות על הרצועה

לאחר השלמת השתלטותה בכוח על הרצועה (יוני 2007) כללה מדיניות הפיגועים של חמא"ס ירי פצמ"רים וביצוע פיגועים במעטפת הרצועה, אך הימנעות מירי רקטות לעבר יישובים בעומק ישראל.

ההנחה שמאחורי מדיניות זו, בראיית חמא"ס, היה שישראל תימנע מתגובה חריפה נגדה, למרות השתלטות התנועה על הרצועה. כך ביקשה חמא"ס "לאחוז את המקל בשני קצותיו": לייצב ולשמר את שלטונה ברצועה, גם כדי לאפשר את התעצמותה הצבאית באין מפריע, ובו זמנית לייצר לעצמה דימוי של משמרת המאבק המזוין ו"הג'יהאד" כנגד ישראל.

מדיניות זו, נמשכה 7 חודשים. במהלכם עיקר ירי הרקטות לעבר ישראל בוצע במינן נמוך, ובעיקר בידי ארגוני הטרור האחרים ("הסוררים"), ללא התערבות חמא"ס למניעת הירי, הגם שהיא עצמה "התחייבה" להימנע ממנו.

מינואר ועד ליוני 2008 הסלימה חמא"ס ביוזמתה את ביצוע הפיגועים, וביצעה 3 סבבים מרוכזים של ירי רקטי ופצמ"רים לעבר ישראל. זאת, במטרה לעצב מחדש "משוואת תגובה" ולגבות מחיר גבוה מישראל, על כל פעולת סיכול/מניעה שלה נגד פיגועים "מתגלגלים".

בתקופה זו הרחיבה חמא"ס את השימוש בירי פצמ"רים לעבר ישראל, כשהיא רואה במרגמות נשק טקטי "מוגבל", שמאפשר להסלים את עוצמת הירי לעבר ישראל, תוך הסבת נזק ונפגעים רבים מבעבר, אך מבלי לחצות "קו אדום", שיאלץ את ישראל להגיב בתקיפות.

במקביל, ב-2008 גברו הניסיונות לביצוע פיגועי "איכות", במהלכם בוצעו במעברי הגבול עם ישראל ובציר "הוברס" מספר פיגועי תופת, שנועדו (בייחוד הפיגוע בגזרת כרם שלום ב-19 אפריל 2008), בראיית חמא"ס, לשמש זרז לשינוי מאזן ההרתעה עם ישראל, וכדי לקדם בכוח את הפסקת המצור על הרצועה, לנוכח כשלון המגעים בעניין.

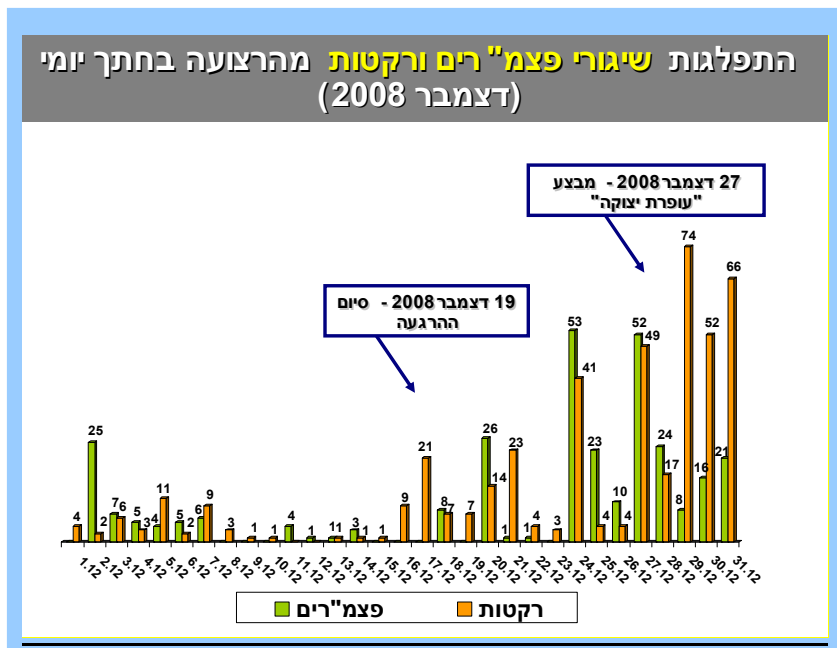
ערב מבצע "עופרת יצוקה" - הסלמה מכוונת בפעילות הטרור של חמא"ס

במחצית השנייה של שנת 2008 שררה ברצועה ה"הרגעה" (החל מ-19 יוני), במהלכה נרשמה ירידה ניכרת בהיקף הירי תלול-המסלול מהרצועה לעבר ישראל. לקראת סיום ה"הרגעה" (19 דצמבר) קיבלה חמא"ס **החלטה שלא להאריך אותה** במתכונתה זו, אלא להגיע לכינון "הרגעה" משופרת. יעדה העיקרי של חמא"ס היה הסרת ה"מצור" מעל הרצועה ופתיחת המעברים בגבול עם מצרים (רפיח) וישראל. זאת, מבלי לוותר על תפיסתה, לפיה ה"הרגעה" אכן משרתת את יעדי חמא"ס, בכך שהיא מאפשרת לה שקט להמשך חיזוק מעמדה ברצועה. **בכדי להשיג "הרגעה" משופרת פעלה חמא"ס לקידום הסלמה מבוקרת**, במטרה להגיע למועד סיום ה"הרגעה" מעמדה של כוח.

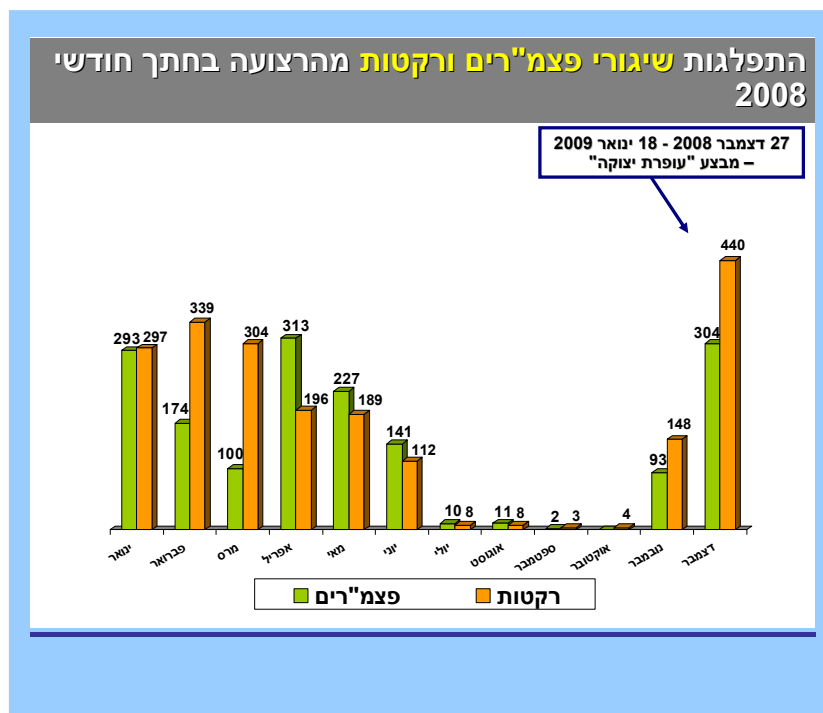
בנוסף, כבר מראשית נובמבר 2008 **ניכר כרסום גובר ב"הרגעה"**. בעקבות פעילות ישראלית לסיכול פיגוע של חמא"ס באמצעות מנהרה (במהלך הפעילות התפתחה לחימה בה נהרגו 6 פעילי חמא"ס ונפצעו 4 חיילי צה"ל) הגיבה חמא"ס בירי תלול מסלול, ועם העלייה במספר נפגעים גבר גם ירי התגובה שלה, שכלל ירי לעבר אשקלון.

בפועל, הידרדר המצב לכדי הסלמה קשה, בהיקף חסר תקדים, של ירי תלול-מסלול שהובילה חמא"ס. **הידרדרות זו הביאה, בסופו של דבר, את ישראל להחלטה לצאת למבצע "עופרת יצוקה", בסוף דצמבר 2008.**

את היקף ההסלמה ניתן לראות בגרפים הבאים:

בחתך יומי – במהלך חודש דצמבר 2008 ניכר הגידול במספר שיגורי הרקטות ופצצות המרגמה, בדגש על הימים לאחר תאריך סיום ה"הרגעה" ועד לתחילת "עופרת יצוקה".
וזאת, בהיקף של עשרות שיגורים לעומת שיגורים בודדים קודם לכן.

בחתך חודשי – במהלך 2008 ניכר ההיקף הגבוה של ירי בתחילת השנה, לעומת תקופת ה"הרגעה", במהלכה נרשמו שיגורים בודדים מדי חודש. לקראת סיום ה"הרגעה", והחל מחודש נובמבר, שוב עלייה בהיקף השיגורים. הנתונים מחזקים את התפיסה כי חמא"ס פעלה באופן מודע ליצירת הסלמה, תוך הגברה משמעותית של הירי: רקטות: מכ-150 בנובמבר ל-440 בדצמבר; פצצות מרגמה מכ-95 ל-300 בדצמבר.

סיכום

בבסיס הגיון הפעולה הטרוריסטי של חמא"ס, בתקופה הנסקרת, וגם בעידן שלאחר "עופרת יצוקה", ניתן לזהות כמה מרכיבים מרכזיים:

א. בניין כוח התקפי – ביסוס הזרוע הצבאית כגוף שנועד להמשיך ולמלא את

תפקידה ההיסטורי של חמא"ס כמובילת המאבק המזוין נגד ישראל, מתוך

הרצועה. זרוע זו מחזיקה בידיה כלים מתקפיים, שעיקרם נשק תלול מסלול,

בכמות רבה ובעוצמה שהולכת וגדלה כל העת, שבכוונת חמא"ס להמשיך

ולעשות בהם שימוש נגד יעדים אזרחיים ואסטרטגיים בעומק ישראל, תוך

הגדלת טווח הפגיעה.

ב. "בניין כוח" הגנתי – חמא"ס בנתה מערך הגנה ומרחב חיץ בשטח הרצועה,

הכולל מלכוד שטחים ובתי תושבים, ורשת מנהרות בפאתי השטח הבנוי אך גם

בתוך ריכוזי אוכלוסיה אזרחית צפופה. אלו נועדו להרתיע את ישראל מפעולה

צבאית קרקעית נרחבת ברצועה, כנגד יעדי חמא"ס, ובכל מקרה לאפשר לזרוע

הצבאית של חמא"ס לעמוד כנגד מתקפה כזו, על ידי הגבלת מרחב התנועה

והתגובה של כוחות צה"ל וכן לאפשר לה לגבות מ-צה"ל מחיר דמים יקר.

ג. מדיניות פיגועים גמישה בטווח שבין הימנעות מביצוע פיגועים לבין קידום

הסלמה מבוקרת – בשגרה, שמירה על שקט יחסי ברצועה, וקידום של הסלמה

מבוקרת, בעיקר באמצעות שימוש בירי תלול-מסלול. זאת, בהתאם לצרכיה

של חמא"ס, ביניהם: ייצוב שלטונה ברצועה, שימור תמיכת הציבור הפלסטיני

הרחב בה, וגיוס דעת הקהל הבינלאומית להזדהות עם תושבי הרצועה ויציאה

כנגד פעילות ישראל (בעיקר במערב). מדיניות זו נועדה לכרסם בלגיטימיות

פעילות התגובה והמניעה של ישראל ברצועה.

כפועל יוצא של מרכיבים אלו – הפכו אזרחי ישראל ויעדים אסטרטגיים של ישראל ערב

"עופרת יצוקה" למטרות לפגיעה. זאת:

ד. ראשית – באמצעות הגדלת כוח האש, מספר הרקטות, טווח הירי, דיוקו

ועוצמת ראש הנפץ של הנשק תלול המסלול. כל אלה נועדו להגדיל את מספר

שירות הביטחון הכללי

מדיניות הפיגועים של חמא"ס מה"התנתקות" ועד "עופרת יצוקה

הנפגעים הישראלים ולהרחיב את השטח בישראל הנתון תחת איום הירי, כולל יעדים כמו תחנות חשמל, מאגרי דלק, מפעלים ובתי חולים.

ה. שנית – חיזוק התשתיות הצבאיות בתוך הרצועה נועד להרתיע את ישראל מהכנסת כוחותיה לשם, ולצמצם את יכולתה לסכל פיגועים ולפגוע בתשתיות הטרור, ובכך לשמר את חופש הפעולה של ארגוני הטרור להמשיך בירי תלול מסלול לעבר יעדים אזרחיים בישראל.

גם בעידן שלאחר "עופרת יצוקה", כאשר מרחב התמרון הפוליטי והצבאי בזירה הפלסטינית ומול ישראל נותר מצומצם (היעדר התקדמות בפיוס עם "הרשות" לרבות מחלוקת קשה בשורת סוגיות מהותיות עימה, חוסר יכולת/רצון לקדם "הרגעה" מול ישראל, היעדר שיפור במצב הכלכלי) – השימוש במוצא הצבאי נותר לגיטימי בעיני חמא"ס ובכפוף להחלטתה, ככלי ל"שבירת" הקיפאון ולהסטת המיקוד מחוסר ההישגים של התנועה, לעבר ישראל ו/או ה"רשות".
